Inventáře a katalogy Okresního archivu

pro Brno - venkov v Rajhradě

Pozůstalost Pia Chloupka

1799 - 1804

Katalog

Rajhrad 1986

Část úvodní:

Pius Chloupek, syn ivančického mlynáře[1], se narodil 25. června 1782 v Ivančicích. V roce 1799, jako sedmnáctiletý hoch, odešel z domova a proti vůli rodičů vstoupil do rakouské armády, v jejíchž řadách se účastnil v hodnosti kadeta 3. lehkého pěšího pluku tažení do Itálie. Jeho cesta vedla z Vídně přes Leoben, Schottwein, Langenwang, St. Veith, Klagenfurt, Villach, Spittal, Mühlbach, Trident a Rovereto do okolí Mantovy. Svoje tažení popisuje Pius Chloupek v dopisech rodičům velmi podrobně a plasticky, zmiňuje se v nich o jednotlivých místech, kterými procházel, udává délky denních pochodů a popisuje příhody, ke kterým cestou došlo. Postup rakouské armády se mu zdá velmi pomalý a srovnává jej s postupem ruských vojsk, vedených generálem Suvorovem, která ve velmi krátké době urazila cestu z Ruska do severní Itálie.

Koncem května 1799 dorazil pluk, ke kterému Pius Chloupek patřil, do blízkosti obležené Mantovy, před kterou došlo k prvému Chloupkovu střetnutí s nepřítelem. Ve svých dopisech se zmiňuje, mimo jiné, o srážce mezi francouzskými a spojenými rakousko-ruskými vojsky 15. června 1799. Jak z dopisů vyplývá, jednalo se pravděpodobně o srážku předvojů těchto armád před známou bitvou u Trebie. Autor dopisů věnuje pozornost pře-

devším francouzským ztrátám, které odhadem vyčísluje. Zmíněná velká dvoudenní bitva mezi Parmou a Piazenzou, obecně známá jako bitva na řece Trebii, je rovněž zachycena v dopisech. I u této bitvy, která svým průběhem silně ovlivnila výsledek celého tažení tím, že zabránila Macdonaldově armádě, aby se spojila s armádou generála Moreaua, nejvíce zaujaly Pia Chloupka francouzské ztráty. Udává počet prostých vojáků padlých přímo v utkání, dále uvádí kolik bylo zajato důstojníků, kolik ukořistěno děl a především dodává rodičům zprávu o zajetí čtyř francouzských generálů a o těžkém zranění jejich velitele, generála Macdonalda.

Značná pozornost je věnována i vlastnímu obléhání Mantovy, ve které hladověla francouzská vojska. Bohužel dopis, popisující vlastní bitvu před Mantovou se nedochoval a o jeho existenci víme pouze z listu Piova příbuzného, Františka Chloupka. Další postup praporu je zachycen až v dopise z 5. září 1799, kdy vojska opustila pádskou nížinu a pochodovala pohořími směrem na Pisu a pak dále k Římu. Prvotní nadšení Pi. Chloupka, patrné v dopisech z jara 1799, v této době již opadlo a dopisy jsou poznamenány patrně skutečností, že „26. srpna jsme dostali hrubé rány od Francouzů. Druhý prapor : tratil 250 mužů, také náš prapor byl v ohni". V dopisech je rovněž zachycen

podrobný itinerář a popisován přechod přes Apeniny, které jsou charakterizovány Piem Chloupkem jako „pohoří, přes které nemůže jít žádný kůň a žádný muž".

Další dopisy, které se dochovaly, jsou až z roku 1804, kdy Pius Chloupek jako člen kartografické skupiny, zabývající se mapováním, pobýval v Banátu. Píše o své neutěšené finanční situaci, zaviněné nemocí a ztrátou peněžního příspěvku, přislíbeného všem po dobu pobytu mimo pluk. V dopisech uvádí konkrétní ceny paliva a za ubytování, které byly rozdílné pro vojsko a ostatní obyvatelstvo.

Chloupkovy dopisy jsou skvělé svojí bezprostředností, kdy průběh tažení i jednotlivé události jsou ihned zachyceny perem a nezkresleny dodatečnou vzpomínkou. Itenerář pochodů, který vyplývá z dopisů Pia Chloupka pro úsek cesty mezi Vídní a severní Itálií zhruba odpovídá rozpisu pochodů ruských vojsk při jejich nástupu v roce 1799, jak jsou rozepsány v Dokumentech A. V. Suvorova, sv. IV. 1799 - 1800, předmluva str. 7. Stejně tak údaje o francouzských ztrátách celkem odpovídají údajům obsaženým v relacích A. V. Suvorova velkovévodovi Karlovi a carovi Pavlu I. z června 1799 otištěným v Dokumentech sv. IV., dokument č. 197, str. 159 a násl. a dokument č. 215, str. 170 a násl. Údaje o střetnutí 26. srpna 1799 a o bitvě na Trebii možno srovnat s údaji uvedenými v práci D. I. Miľutina: Istoria vojny meždu Rossijej i Francijej

Část regestová:

1. 1799, květen 1 - Leoben

Pius Chloupek matce:

vyslovuje přání k narozeninám. Dále jmenuje stanice, kterými prapor prošel mezi Vídní a Leobenem s udáním vzdáleností.

22.4. Vídeň - 3 míle - Mühldorf
23.4. Mühldorf - 2,5 míle - Lichtenwörth
24.4. Lichtenwörth - 2,5 míle - Leischick
26.4. Leischick - 2 míle - Schottwein
27.4. Schottwein - 2 míle - Langenwang
29.4. Langenwang - 3,5 míle - Mürzzuschlag
30.4. Mürzzuschlag - 2 míle - Bruck/M.
1.5. Bruck/M. - 2 míle - Leoben

Dopis uvádí, že se pochoduje 2 - 3 dny, pak je 1 celý den odpočinek. Za den se urazí nejvýše 2 - 3 míle. Dále je uvedeno srovnání s ruskými vojsky, která pochodují od 4 - 5 hodin ráno do 11 - 12 hodin v noci. Jejich stravování je velmi špatné. V Schothweinu byl ubytován ve stejném hostinci generál Schloss. V Langenwangu utekli dva vězni, byli dopadeni a potrestáni.

Připojeny jsou pozdravy P. Kiliánovi[2], P. Tomášovi, P. Matyášovi a faráři v Bohdalově[3].

Podpis: Pius Chloupek, kadet 3. lehkého praporu

Orig. papír. dvojlist o rozměrech 17 x 22 cm, inkoust, něm.

2. 1799, květen 20

Pius Chloupek otci a matce:

popisuje průběh cesty:

Leoben - 9 mil - Knittelfeld
Knittelfeld - 2 míle - Judenburg
Judenburg - 3 míle - Unzmarkt
Unzmarkt - 3 míle - Neumarkt
Neumarkt - 2 míle - Friesach
Friesach - 9 mil - St. Veith
St. Veith - 7 mil - Klagenfurt
Klagenfurt - 5 mil - Villach
Villach - 5 mil - Paternion

V Klagenfurtu čekal prapor 7 dní na posilu 522 mužů. Transportnímu velitelství zde předal 122 nováčků. Pro povodně neabsolvoval prapor všechny plánované stanice.

Podpis: Pius Chloupek, kadet 3. lehkého praporu

Orig. papír. dvojlist o rozměrech 19,5 x 24,5 cm, inkoust, něm.

Revers: F. Chloupkovi, mlynáři v Ivančicích na Moravě přes Klagenfurt, Vídeň, Brno.

Pečeť s monogramem P.C.

3. 1799, června 25.

Pius Chloupek otci a matce:

Prapor je neustále na pochodu; autor dopisu si stěžuje na drahotu. 18. 6. dorazil prapor k pluku, Pius Chloupek byl přidělen k setnině setníka Carolinyho. Dne 13. 6., když pochodovali z Verony, byla po silnici mezi Veronou a Mantovou převážena obléhací děla. Francouzská vojska dostala posilu 30.000 mužů pod velením generála Macdonalda. 15. 6. došlo k bitvě ve které byli Francouzi generálem Klenouem poraženi. Francouzské ztráty 8.000 mužů, mnoho děl a munice. 17. 6. dostala rakousko-ruská vojska posilu 10.000 ruských a 30.000 rakouských vojáků pod velením A. V. Suvorova. Dne 18. a 19. 6. došlo k bitvě mezi Parmou a Piazenzou. Francouzů padlo 5.000, zajato bylo 580 důstojníků. Generál Macdonald byl dvakrát zraněn blankenštejnskými husary. Zajati byli generálové Olivier, Rosska, Salm a Combray. Ukořistěno bylo 5 děl. 26. 6. byly okolo Mantovy střílenY oslavné salvy. Od 20. 6. působí Francouzi v Mantově pozdvižení, mají nedostatek potravy, ale munice hodně. Hlavní stan spojené rakousko - ruské armády je v Castelnuovo.

Průběh cesty:

21.5. Paternion - 2 míle - Spittal
22.5. Spittal - 2 míle - Sachsenburg
23.5. Sachsenburg - 2 míle - Greifenburg, odpočinek
25.5. Greifenburg - 2 míle - Oberdrauburg
26.5. Oberdrauburg - 2 míle - Lienz

27.5. Lienz - 3 míle - Sillian
29.5. Sillian - 2 míle - Niederdorf
30.5. Niederdorf - 3 míle - St. Larenzen
31.5. St. Larenzen - 2 míle - Mühlbach, odpočinek
2.6. Mühlbach - 3 míle - Klausen, odpočinek
4.6. Klausen - 4 míle - Bozen
5.6. Bozen - 2 míle - Neumarkt
6.6. Neumarkt - 2,5 míle - St. Michele
7.6. St. Michele - 2 míle - Trient, odpočinek
9.6. Trient - 3 míle - Roveredo
10.6. Roveredo - 2 míle - Ala
11.6. Ala - 2 míle - Wolargien
12.6. Wolargien - 2 míle - Verona, odpočinek
14.6. Verona - 2 míle - Villafranca
15.6. Villafranca - 2,5 míle - Suave, odpočinek
17.6. Suave - 3 míle - Castelnuovo
18.6. Castelnuovo - 3 míle - Casadaredo

Vzdálenost od domova udává 114 mil. Současně byl odeslán dopis i do Krhova.

Podpis: Pius Chloupek

Adresa: X X kadet 3. lehkého praporu
pod velením pol. zbrojmistra
Csay-e při obležení Mantovy.
St. Biagio in Casa Sachet.

Orig. papírový dvojlist o rozměrech 19,6 x 25 cm, inkoust, něm.

4. 1799, září 5. - Pisa

Pius Chloupek otci i matce:

stěžuje si, že nedostává dopisy ani z domova, kam jich již napsal 6, ani z Krhova, kam napsal 3. Dále oznamuje, že francouzská vojska opustila Janov a obě armády se stahují k Římu. 1. 9. přes Pisu pochodoval regiment Zaredičův a Jelašicův. I jejich prapor se chystá na cestu do Říma, ale všude je mnoho Jakobínů. V bitvě, která se odehrála 26. srpna (bez určení místa), prapor čtvrtý ztratil 250 mužů a třetí prapor byl také v boji. 30. 7. opustil třetí prapor Parmu a došel do Fourana. Zde byl Pius Chloupek pověřen dopravou koní po jiné cestě, než po které pochodoval prapor. Koně dopravoval směrem na Parmu, Reggio, Modenu, Formigino, Pavullo, S. Marcello - Pistoje, Luccu, Pietro Santo, Sarcanu s návratem do Pietro Santo a Pisy, ve které čekal na ostatní příslušníky praporu. Celý pochod byl prováděn v noci se stravováním a ubytováním u místních obyvatel. Spřátelil se s polním knězem, kterým je kapucín z Polska, nemluvící mnoho německy. V P.S. zasílá pozdravy P. Kilianovi a P. Matyášovi, P. Tomášovi, P. Františkovi[4].

Podpis: Pius Chloupek, kadet
u lehkého pěšího praporu

Orig. papírový dvojlist o rozměrech 18,5 x 24 cm, inkoust, něm.

5. 1804, listopadu 23.

Pius Chloupek otci a matce:

dopis je psán z Banátu, kde je autor členem kartografické skupiny, zabývající se mapováním. Dne 19. listopadu dorazil z Cantschdorfu do zimní stanice, ve které zůstane do konce března. Od 1. listopadu ztrácí finanční příspěvek, který jim byl přislíben na celou dobu, po kterou bude prováděno mapování. Žádá rodiče o finanční příspěvek na drahé ubytování a palivo. Obojí bylo do této doby zdarma.

Podpis: Pius Chloupek

Orig. papírový dvojlist o rozměrech 19,8 x 25 cm, inkoust, něm.

6. 1804, prosinec 1.

Pius Chloupek otci i matce:

oznamuje, že 26. listopadu dostal dopis od bratra Ondřeje odeslaný 16. října ze Znojma, kam byl Ondřej 14 října odveden. Bratr ho žádá o radu, na koho by se měl otec obrátit, aby byl vyreklamován. Radí, aby se obrátil na magistrát a dále na krajský úřad. V případě, že by to nestačilo, má se otec obrátit na barona Rodenyho.

Podpis: Pius Chloupek

V P.S. se zmiňuje o ztrátě finančního příspěvku, který jim byl zastaven 1. 11. 1804. Za ubytování platí 4 zl. měsíčně, za sáh dřeva 5 zl. Za tuto cenu se prodává pouze vojsku, ostatní obyvatelé platí 20 zl. Doufá, že do konce března bude s mapováním hotov a budou se moci vrátit k pluku. Prosí o finanční příspěvek a bratru Ondřejovi přeje, aby byl z vojny propuštěn.

Orig. papírový dvojlist o rozměrech 18,3 x 23,5 cm, inkoust, něm.

7. 1804, dubna 10.

Pius Chloupek otci i matce:

dne 4. dubna opustili zimní tábor a pokračují v mapování. Pisatel naříká na zdravotní stav, který se však postupně zlepšuje. Píše o velké drahotě, která zavinila jeho zadlužení přesto, že dostává příspěvek 12 zl. Uvádí, že u pluku by se mu dařilo mnohem lépe. Prosí rodiče o finanční příspění.

Podpis: Pius Chloupek

Orig. papírový dvojlist o rozměrech 20 x 25 cm, inkoust, něm.

8. 1799, srpna 8. - Ivančice

František Chloupek otci:

vyřizuje pozdravy od P. Kiliána otci i P. Matyášovi. Doporučuje, aby se Pius zeptal na vrchního chirurga u generálního štábu armády prince Karla a aby o něm nejbližší poštou podal zprávu. Dotyčný chirurg je spolužákem bohdalovského faráře a jeho matka pobývala nějaký čas na faře v Bohdalově. Bohdalovský farář hodlá požádat zmíněného chirurga o doporučení pro Pia. Dále je zmínka o manželce setníka, která navštívila bohdalovskou faru. Ta dostala od manžela dopis datovaný 13. 6., ve kterém setník sděluje, že jsou s Piem oba zdrávi a pochodují do Parmy.

Podpis: František Chloupek

Orig. papírový dvojlist o rozměrech 17,5 x 22 cm, inkoust, něm.

+ doplněk - viz karton - 3 složky

Poznámky:

1. František Chloupek se narodil v roce 1751, matka se jmenovala Filipína.

2. Kilián Chloupek, farář v Krhově se narodil v roce 1725, zemřel 12.6.1803.

3. Kaplanem v Bohdalově byl Tomáš Delinč, farářem rovněž Delinč, rodák z Velkého Meziříčí. Matka kaplana Tomáše Delinče byla rozená Zozuli di Salino z Ivančic.

4. František Chloupek, farář v Uhřinově se narodil v roce 1779 a zemřel 30.7.1820.

Místní rejstřík

(Rejstřík je výběrový)

Ala, městečko v Tyrolsku 8

Apeniny, pohoří v Itálii 2

Banát, historický kraj mezi Dunajem, Tisou, Maruší a Karpaty 2, 10

Bohdalov, okr. Žďár nad Sáz. 5, 13

Bozen, město v Tyrolsku 8

Brno 6

Brick/M., město ve Štýrsku 5

Casadaredo, město v sev. Itálii 8

Castelnuovo, obec v Tyrolsku 7, 8

Enns, město v Horním Rakousku 4

Formigino, město v sev. Itálii 9

Fourano, město v sev. Itálii 9

Freistedt, město v Horním Rakousku 4

Friesach (Breže), město v Korutanech 6

Greifenburg, město v Korutanech 7

Innsbruck, město v Tyrolsku 4

Itálie 1, 3

Ivančice, okr. Brno-venkov 1, 3, 6

Janov (Genova), město v Itálii 9

Judenburg, město ve Štýrsku 6

Klagenfurt (Celovec), město v Korutanech 1, 6

Klausen, město v Tyrolsku	8
Knittelfeld, město ve Štýrsku	6
Krhov, okr. Třebíč	8, 9
Kroměříž	4
Langenwang, obec ve Štýrsku	1, 5
Leoben, město ve Štýrsku	1, 5, 6
Lienz, město v Tyrolsku	7
Lichtenwörth, obec v Dolním Rakousku	5
Linz, město v Horním Rakousku	4
Lucca, město v sev. Itálii	9
Mantova, město v sev. Itálii	1, 2, 7, 8
Mauthausen, městečko v Horním Rakousku	4
Mühlbach, obec v Tyrolsku	1, 7, 8
Modena, město v sev. Itálii	9
Mühldorf, městečko v Dolním Rakousku	5
Mürzzuschlag, město ve Štýrsku	5
Neumarkt, městečko v Tyrolsku	6, 8
Niederdorf, obec v Tyrolsku	7
Oberdrauburg, městečko v Korutanech	7
Ottensheim, městečko v Horním Rakousku	4
Parma, město v Itálii na úpati Apenin	2, 7, 9, 13
Paternion, městečko v Korutanech	6, 7
Pavullo, městečko v Itálii v apeninském pohoří	9
Piacenza, město v Itálii v pádské nížině	2, 7
Pietro Santo, městečko v Itálii v apeninském pohoří	9

Pisa, město v Itálii na Arnu	2, 9
Polsko	9
Reggio, město v sev. Itálii	9
Roveredo(Rovereto), město v Tyrolsku, nyní v sev. Itálii	1, 8
Rusko	1
Řím	2, 9
Sachsenburg, městečko v Korutanech	7
Schottwein, městečko v Dolním Rakousku	1, 5
Sillian, obec v Tyrolsku	7
Spittal, městečko v Korutanech	1, 7
St. Biagio, městečko v sev. Itálii	8
St. Larenzen, město v Tyrolsku	7
St. Marcello-Pistoje, městečko v Itálii v apeninském pohoří	9
St. Michele, městečko v Tyrolsku	8
St. Veith, město v Korutanech	1, 6
Suave, městečko v sev. Itálii	8
Trebie, říčka v sev. Itálii	1, 2, 3
Trient (Trident), město v Tyrolsku, nyní sev. Itálii	1, 8
Unzmarkt, městečko ve Štýrsku	6
Verona, město v sev. Itálii na Adiži	7, 8
Vídeň (Wien)	1, 3, 5, 6
Villach, město v Korutanech	1, 6
Villafranca, město v sev. Itálii	8
Znojmo	11

Osobní rejstřík

(Rejstřík je výběrový)

Caroliny, setník rakouské armády	7
Combray, francouzský generál	7
Csay, polní zbrojmistr rak. armády	8
František (Chloupek), farář v Uhřinově	9
Chloupková Filipína, matka P. Chloupka	3
Chloupek František, mlynář v Ivančicích, otec P. Chloupka	3, 6
Chloupek Ondřej, bratr P. Chloupka	11
Chloupek Pius	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
Kilián (Chloupek), farář v Krhově	6, 5, 13
Karel, velkovévoda	3, 13
Klenou, rakouský generál	7
Macdonald, francouzský generál	2, 7
Moreau, francouzský generál	2
Olivier, francouzský generál	7
Pavel I., ruský car	3
Rosska, francouzský generál	7
Salm, francouzský generál	7
Schloss, rakouský generál	5
Suvorov A.V., velitel ruských vojsk	1, 3, 7